

HONDERDSTE GEBOORTEDAG VAN BOELI VAN LEEUWEN

door Ko van Geemert

Op 10 oktober 2022 herdachten we het feit dat een van de bekendste schrijvers van Curaçao, Willem Cornelis Jacobus (Boeli) van Leeuwen, honderd jaar geleden was geboren. Ter gelegenheid hiervan gaf uitgeverij In de Knipscheer een bloemlezing uit, getiteld Wie denk je dat ik ben?, samengesteld door Klaas de Groot (1942), in de jaren 80 van de vorige eeuw leraar Nederlands op Curaçao, en ingeleid door journaliste Sheila Sitalsing (1968), opgegroeid op het eiland.

Sheila Sitalsing vertelt in haar voorwoord dat ze op haar eindexamenleeslijst op de middelbare school (het Maria Immaculata Lyceum) zelfs drie boeken van Boeli van Leeuwen had gezet: *De rots der struikeling* (1959), *Een vreemdeling op aarde* (1962) en *De eerste Adam* (1966) – wel eens de trilogie van een *displaced person* genoemd. Sitalsing:

“De precisie waarmee hij de genadeloosheid van de tropen kan schetsen, zoals de eenzaamheid en de droefenis die je kunnen overvallen wanneer de schemering invalt, alsook de snelheid waarmee het verval kan intreden onder de meedogenloze zon.”

Samensteller Klaas de Groot heeft niets uit de romans van Van Leeuwen gekozen; wel uit de verhalenbundels *Geniale anarchie*, *De ruïne van een kathedraal*, *De taal van de aarde* en *Ver weg dichtbij*, plus uit het werk dat hij nooit in boekvorm publiceerde maar (voornamelijk) in de krant *Beurs- en Nieuwsberichten*.

Geniale anarchie

De waarschijnlijk meest toegankelijke en wat mij betreft meest geslaagde bundel is *Geniale anarchie* uit 1990. Treffende observaties (columns), vaak vol humor. Hilarisch is ‘Een groot geheim’, waarin hij zijn geboorte beschrijft:

“Zeil dat rotting de haven in,’ schreeuwde mijn moeder vertwijfeld. ‘Het kan niet schelen hoe je het doet, maar zeil de haven in. Het kind is op komst.’

De kapitein sloeg een groot kruis, deed zijn ogen dicht en manoeuvreerde, door God geloodst, het schip tussen de twee oude forten de haven in. Mijn moeder werd uit balen vis, losgeslagen houtwerk en braaksel omhooggetakeld en

neergelaten in de armen van mijn bleke vader, die, blind als een mol achter zijn beslagen brillenglazen, nauwelijks overeind kon blijven. Het moet een fantastisch tafereel zijn geweest: een vrouw, groots als een beeld van Henry Moore, bedekt met zweet en zoutkristallen, die in een pontje naar Otrobanda werd gewrikt.” Dit is een van de negen columns uit *Geniale anarchie* die in deze bloemlezing is opgenomen.

De ruïne van een kathedraal

Een van de zes verhalen die De Groot uit deze bundel uit 1996 opneemt, is: ‘Achter ons eiland ligt een heel continent’, waarin Van Leeuwen tijdens een bezoek aan Venezuela tot deze conclusie komt: “Here God, zeven jaar lang ben ik niet van het eiland af geweest; ik ben een trieste man geworden, benauwd van kleine dorpspolitiek, mijn visie claustrofobisch, mijn vleugels door gebrek aan beweging verlamd. Maar ik weet ook dat ik nergens anders zou kunnen wonen dan op Curaçao.”

De taal van de aarde

De Groot kiest twee verhalen uit deze bundel uit 1997, waaronder ‘Wie zegt gij dat ik ben?’: “Mijn leven lang heb ik, wanhopig, met trillende handen van Jezus, als aan een trapeze, boven een afgrond gezweefd. Nu komt er van de andere kant een trapeze op me af: ik moet loslaten, me omdraaien en pakken. Dit loslaten van Jezus de mens en dit vastpakken van Jezus de Christus, boven de afgrond van mijn twijfel, zal een zeer beslissend moment in mijn leven zijn. Ik weet: er is nog nooit iemand te pletter gevallen, want in het loslaten ligt al de zekerheid besloten dat aan de andere kant Christus je opvangt. Maar dat deze mogelijkheid, zij het in dit stadium nog een optie, überhaupt voor mij bestaat, beschouw ik als een wonder. Misschien kom ik ooit zover. En Schillebeeckx [1914-2009, theoloog en hoogleraar], die zijn grootste visie voor mij heeft gezet ‘opdat ik niet zal treuren gelijk anderen die geen hoop hebben’, tot hem zeg ik: al hetgeen ik nu doe geschiedt reeds vanuit een verruimde visie en nieuwe hoop, die ik aan hem te danken heb.”

Ver weg dichtbij

Deze bundel van Boeli van Leeuwen verscheen postuum in 2017 en bevat columns die hij schreef voor de Wereldomroep in de periode 1951-1954. Ze

werden teruggevonden door Jos de Roo. In *Wie denk je dat ik ben?* zijn er tien te lezen, bijvoorbeeld 'Cornees', een prachtig verhaal "over een man, die in mijn jeugd een diepe indruk op me gemaakt heeft." Van Leeuwen vertelt met liefde over hem, Boeli is twaalf, Cornees al ver over de zeventig, werkzaam als opzichter op de plantage van Boeli's grootmoeder. Cornees vertelt hem oude volksverhalen vol mysterieuze symboliek. Van Leeuwen: "Toen ik naar Holland ging, ben ik afscheid van hem gaan nemen. Zijn laatste woorden waren vol wijsheid: 'No bira sabi pa hasi kos di bobo', wordt niet geleerd om domheden te begaan. Een goede raad, die ik helaas niet heb kunnen opvolgen."

Buiten de boeken

Wat overblijft zijn de verhalen die in de krant kwamen, maar niet in boekvorm verschenen. Klaas de Groot presenteert er zeven, waaruit wij er twee kiezen: 'De taal der impotenten' uit 1947: "Er is tot nu geen dichter, schilder of musicus geweest, die afstand heeft kunnen nemen tot het gebeurde en dit tragisch geweld heeft gezien als een zeer grote, buiten de macht van kleine mensen gelegen, uitbarsting. De dichters vervallen weer in hun melancholieke zelfontleding en het wroeten in de complexen en eigenaardigheden van hun diverse dames en heren. De schilders gaan weer rustig door met hun interessante onbegrijpelijkheden en de componisten zoeken verder in verwarde dissonanten."

Het verbaast wel een beetje dat Van Leeuwen al zo snel na de oorlog, in 1947, verwacht dat er al enige meesterwerken over de achterliggende periode zouden zijn verschenen.

Ten slotte 'Satanic Verses' uit 1989: "In tegenstelling tot mijn collega's in de westerse wereld, die in dichte drommen op zijn komen dagen om zich solidair te verklaren met Salman Rushdie (thereby beating their own drums!) neem ik hierbij nadrukkelijk afstand van deze kwalijke figuur.

De heer Rushdie is een 'agent provocateur du diable', die nog zijn geloofsgenoten (mohammedanen), noch zijn geboorteland (India), en tenslotte ook niet het land, waar hij gastvrijheid geniet (Engeland), respecteert. Zijn portret spreekt boekdelen: een zuur en zuinig mondje, een koude en berekende blik onder diabolische wenkbrauwen."

Het zal maar over je gezegd worden! Je zou haast gaan denken dat de aanslag op Rushdie in augustus '22 in de VS georganiseerd is door hemzelf om de verkoopcijfers van zijn boeken op te krikken.

Het lot van veel schrijvers is dat zij na hun dood snel worden vergeten. De aandacht voor Boeli van Leeuwen bij deze 100ste geboortedag is mooi (en terecht). Hopelijk is er nog net zo veel belangstelling voor zijn werk bij het herdenken van zijn 25ste sterfdag, op 28 november 2032.

Bron: *Ñapa (Amigoe)*, 5 november 2022